

Секція Право	
УДК 343.722	
Дата першого надходження статті до видання	2026-03-30
Дата прийняття статті до друку після рецензування	2026-04-30
Дата публікації/оприлюднення	2026-04-30

ГРОМАДСЬКІ ПОВНОВАЖЕННЯ ЩОДО ПРОТИДІЇ НЕПРАВОМІРНОМУ ЗАВОЛОДІННЮ АКТИВАМИ ТА КОРПОРАТИВНИМИ ПРАВАМИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Гомонай Василь Васильович,

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»,
професор кафедри конституційного права
та порівняльного правознавства,
доктор юридичних наук, професор

vasyl.homonay@uzhnu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1479-4329>

Бисага Юрій Михайлович,

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»,
завідувач кафедри конституційного права
та порівняльного правознавства
доктор юридичних наук, професор,

Директор Інституту держави і права країн Європи,
Заслужений юрист України

yuri.bisaga@uzhnu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-5115-8379>

Джуган Володимир Васильович,

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»,
доцент кафедри конституційного права
та порівняльного правознавства,
кандидат юридичних наук, доцент

volodymyr.dzhugan@uzhnu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7896-836X>

Анотація. У статті досліджено питання міжнародного та національного (законодавчого та підзаконного) регулювання суспільно-управлінських відносин забезпечення економічної безпеки шляхом участі громадськості у протидії неправомірному заволодінню активами та корпоративними правами суб'єктів господарювання, а також контролю з боку активних представників сучасного громадянського суспільства за діяльністю сукупності суб'єктів публічної адміністрації у царині вказаних вище відносин. Проаналізовано існуючі позиції наукової доктрини щодо впливу рейдерських проявів на стан економічної безпеки. Запропоновано теоретико-правове визначення неправомірного захоплення активів та корпоративних прав суб'єктів господарювання як протиправної діяльності суспільно-економічної дійсності. Результати проведених досліджень вказують на відсутність нормативно-правового закріплення комплексної ролі громадськості в протидії неправомірному заволодінню активами та майном суб'єктів господарювання. Визначено такі конкретні інструменти участі як подання скарг на порушення прав у сфері державної реєстрації, звернення до суду для захисту порушених прав, оскарження реєстраційних дій до Офісу

протидії рейдерству, застосування заходів громадського контролю діяльності органів публічної адміністрації, створення атмосфери публічного тиску як реакції на правопорушення. Вказано на особливу роль у досліджуваних відносинах активних представників нинішнього громадянського суспільства та визначено необхідним подальше законодавче забезпечення їх повноважень контролю та впливу на прийняття новітніх рішень, а також здійснення ефективних заходів представниками державної влади у сфері протидії рейдерству. Запропоновано підтримання в цілому проекту Закону України «Про правові та організаційні засади громадського контролю та громадського діалогу в Україні» як акта широкого регулювання громадських повноважень. Вбачається доцільним доповнити його нормами щодо залучення міжнародного досвіду участі представників громадськості протидії незаконному заволодінню активами та корпоративними правами суб'єктів господарювання. Перспективою дослідження у даній царині визначено посилення ролі громадськості на співпрацю з органами публічної влади з урахуванням різних елементів міжнародного правового досвіду забезпечення економічної безпеки.

Ключові слова: активи, громадськість, корпоративні права, нормативно-правовий акт, Офіс протидії рейдерству, правове регулювання, публічно-приватне партнерство, способи протидії, суб'єкт господарювання.

PUBLIC POWERS TO COMBAT ILLEGAL POSSESSION OF ASSETS AND CORPORATE RIGHTS OF BUSINESS ENTITIES

Homonay Vasyl Vasylyovych,

State Educational Institution "Uzhgorod National University",
Professor of the Department of Constitutional Law
and Comparative Law,
Doctor of Law, Professor
vasyl.homonay@uzhnu.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1479-4329>

Bysaga Yuriy Mykhailovych,

State Educational Institution "Uzhgorod National University",
Head of the Department of Constitutional Law
and Comparative Law
Doctor of Law, Professor,
Director of the Institute of State and Law of European Countries,
Honored Lawyer of Ukraine
yuri.bisaga@uzhnu.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-5115-8379>

Dzhugan Volodymyr Vasylevich,

State Educational Service "Uzhgorod National University",
Associate Professor of the Department of Constitutional Law
and Comparative Law,
Candidate of Law, Associate Professor
volodymyr.dzhugan@uzhnu.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7896-836X>

Abstract. The article examines the issue of international and national (legislative and by-law) regulation of social and administrative relations to ensure economic security through public participation in counteracting the misappropriation of assets and corporate rights of business entities, as well as control by active representatives of modern civil society over the

activities of the totality of public administration entities in the field of the above-mentioned relations. The existing positions of the scientific doctrine on the influence of raider manifestations on the state of economic security are analyzed. A theoretical and legal definition of the misappropriation of assets and corporate rights of business entities as an illegal activity of socio-economic reality is proposed. The results of the conducted research indicate the absence of regulatory and legal consolidation of the comprehensive role of the public in counteracting the misappropriation of assets and property of business entities. Specific participation tools are identified, such as filing complaints about violations of rights in the field of state registration, going to court to protect violated rights, appealing registration actions to the Office for Combating Raids, applying measures of public control over the activities of public administration bodies, creating an atmosphere of public pressure as a reaction to offenses. The special role of active representatives of the current civil society in the studied relations is indicated and further legislative support for their powers of control and influence on the adoption of new decisions, as well as the implementation of effective measures by representatives of state authorities in the field of combating raids, is determined. It is proposed to support the draft Law of Ukraine “On Legal and Organizational Principles of Public Control and Public Dialogue in Ukraine” as an act of broad regulation of public powers. It is considered appropriate to supplement it with norms on involving international experience in the participation of public representatives in combating the illegal appropriation of assets and corporate rights of business entities. The prospect of research in this area is determined by strengthening the role of the public in cooperation with public authorities, considering various elements of international legal experience in ensuring economic security.

Key words: assets, public, corporate rights, regulatory act, Office for Countering Raids, legal regulation, public-private partnership, methods of counteraction, business entity.

Постановка проблеми. Вирішення питання забезпечення економічної безпеки та відновлення стабільності розвитку України наразі є найбільш актуальною проблемою публічно-приватного партнерства – для самої держави, в особі її органів публічного управління, та для громадянської спільноти. Нинішнє посилення ролі та активності впливу представників громадськості на перебіг вказаних вище відносин є новітнім способом протидії та пояснюється тим, що вперше в сучасній історії своєї незалежності, наша держава, спільно зі світовою прогресивною спільнотою, протистоїть повномасштабному військовому агресивному ворожому вторгненню.

Звертаючи увагу на особливості сучасних суспільно-економічних відносин у період правового режиму воєнного стану, дослідження питання законодавчого та підзаконного регулювання відносин самостійної участі громадськості, а також контролю за діяльністю представників публічного управління, у процесі протидії неправомірному заволодінню майном та активами суб'єктів господарювання набуває особливої актуальності. Адже, наразі особливу роль у процесах сприяння соціально-економічному відновленню держави відіграють активні представники громадянського суспільства як важлива соціальна спільнота. Крім того, можливості громадського контролю за представниками публічної адміністрації можуть забезпечувати не лише способи протидії, а й реальний вплив на формування рішень та реалізації заходів у царині зміцнення основоположних засад протидії неправомірному заволодінню активами та майном суб'єкта господарювання.

Метою дослідження є аналіз міжнародних та національних нормативно-правових засад забезпечення громадянського суспільства повноваженнями щодо безпосереднього впливу щодо протидії неправомірному заволодінню активами та корпоративними правами суб'єкта господарювання та контролю (нагляду) за діями та рішеннями публічної адміністрації у цій царині, а також акцентування уваги на

недоліках у правовому забезпеченні зазначених відносин та надання пропозицій щодо їх усунення.

Стан опрацювання проблематики. Організаційно-правові особливості функціонування публічно-приватного партнерства в межах інституту протидії неправомірному заволодінню активами та майном суб'єкта господарювання у нашій державі досліджені у працях багатьох фахівців у галузі правових, економічних і соціально-гуманітарних наук, таких як Ю.П. Битяк, З.С. Варналій, В.В. Галунько, І.П. Голосніченко, С.Т. Гончарук, К.А. Лопатка, В.В. Сергієнко, А.С. Пешкова, Ю.Г. Шаранова та інших. Питання контрольних повноважень громадян та громадських об'єднань у царині забезпечення економічної безпеки та інших видів суспільно-економічних відносин відзначені у працях таких дослідників як А.І. Берлач, Л.О. Бондарь, В.І. Курило, Р.С. Мельник, В.В. Мушенко, Л.В. Ніколаєва, О.П. Світличний, Є.Б. Смірнов, В.Ф. Смолянчук, В.О. Тімашов, М.М. Шевченко та інших.

Проте, нами вбачається необхідність більш широкого дослідження можливості поєднання відносин законодавчого та підзаконного визначення повноважень громадянської спільноти і ролі громадських об'єднань у забезпеченні економічної безпеки держави. Окремим сегментом дослідження у даній царині є аналіз нормативно-правового регулювання процесу публічно-приватного партнерства – включення активних фізичних осіб чи об'єднань громадян до процедури протидії неправомірному заволодінню активами та корпоративними правами суб'єктів господарювання, а також можливостей контрольної діяльності та громадського впливу на уповноважених основних суб'єктів публічної адміністрації з повноваженнями ініціювання процедури притягнення представників державної влади як порушників до юридичної відповідальності.

Виклад основного матеріалу. В Україні економічна безпека є багатокомпонентним суспільно-політичним явищем. Зокрема, у нормативних документах підкреслюється, що економічна безпека є однією з основних складових національної безпеки держави, яка впливає на військову, політичну, соціальну та інші сфери розвитку держави та функціонування суспільства.

Деталізуємо вказане вище шляхом звернення до наукових позицій Лопатки К.А. та Шаранової Ю.Г., які на підставі аналізу вітчизняного законодавства та доктринальних надбань, визначають, що у ст. 17 Конституції України міститься норма про те, що держава забезпечує національну безпеку як захист життєвоважливих інтересів особи, суспільства і держави від внутрішніх і зовнішніх загроз, а в преамбулі й інших положеннях зв'язано також економічні, соціальні та інші інтереси з безпекою. У цьому сенсі економічна безпека розглядається як складова національної безпеки, яка пов'язана зі стабільним функціонуванням національної економіки та захистом економічних інтересів держави з боку громадян [1, с. 9].

Сергієнко В. В. та Пешкова А. С., звертаючись до Концепції економічної безпеки України (1996 р.), вказують на те, що економічна безпека на рівні підзаконного нормативно-правового акта визначається як стан економіки, суспільства та інститутів державної влади, за якого забезпечується стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз, захист національних економічних інтересів та умови сталого економічного розвитку [2, с. 44].

Досліджуючи відносини адміністративно-правового регулювання публічно-приватного партнерства, Курило В.І. та Мушенко В.В. визначають недостатній рівень координації між органами держави та громадськістю заходів здійснення повоєнного відновлення на засадах системної цілісності, ефективності, а також звертають увагу на відсутність наразі у законодавця єдиної економічної стратегії забезпечення зазначеного відновлення України [3, с. 20].

Виходячи із визначеної мети дослідження, доцільно спочатку розглянути сутність категорії «неправомірне заволодіння активами та майном суб'єктів господарювання», а потім звернути увагу на особливості формування сучасною міжнародною прогресивною спільнотою людей відносин безпосереднього впливу на зазначене заволодіння, а також контролю (нагляду) від імені громадського суспільства за діяльністю публічної адміністрації, дослідивши міжнародні норми і приписи правових актів.

Отже, у сучасній науковій думці відзначається, що до кінця ХХ століття діяльність щодо неправомірного захоплення активів та корпоративних прав суб'єктів господарювання кваліфікувалося як загальні злочини проти власності. З середини 1990-х років починається формування спеціальних правових конструкцій, спрямованих на захист таких суб'єктів. Відповідно основні умови недоторканності майна та вільного ведення господарської діяльності обґрунтовані в Конституції України: стаття 13 гарантує недоторканність майна, а стаття 41 встановлює, що вилучення майна допускається тільки на підставах і в порядку, що застосовується законом [4].

У відповідності до приписів Конституції України, сформовані адміністративно-процесуальні способи протидії. Держава забезпечує систему адміністративних та правоохоронних органів, які можуть відповідно реагувати на порушення, зокрема відповідних органів державної влади. Застосування претензійного порядку врегулювання економічних спорів є елементом досудового захисту прав суб'єктів господарювання від неправомірного захоплення. Функції досудового забезпечення зазначеної протидії у нашій державі покладено на Офіс протидії рейдерству, який є структурним підрозділом Міністерства юстиції України та характеризується як орган позасудового захисту при розгляді скарг таких суб'єктів у межах процедури адміністративного оскарження [4]. Також окремою групою суб'єктів захисту від неправомірного захоплення активів та майна суб'єктів господарювання в Україні визначено спеціалізовану систему судів, які розглядають спори про відновлення контролю над власністю.

Отже, неправомірне захоплення активів та корпоративних прав суб'єктів господарювання пропонується розглядати як протиправне (без відповідної правової основи) встановлення контролю над майном, активами або корпоративними правами (частками, правом голосу, повноваженнями органів управління) суб'єкта господарювання, яке фактично позбавляє законного власника або інших учасників можливість ефективно використовувати та розпоряджатися цим майном та впливати на суб'єктом господарювання.

Розглянувши доктринальне тлумачення нормативно-правове закріплення способів протидії неправомірному заволодінню майном та корпоративними правами суб'єктів господарювання, звернемо увагу на ступінь законодавчого закріплення повноважень громадянської протидії зазначеним видам неправомірної діяльності.

Спочатку, акцентуємо нашу увагу на Загальній декларації прав людини 1948 року, до основних гарантій якої включені для кожної особи: 1) можливості проведення мирних зборів та об'єднання в асоціації за інтересами та переконаннями; 2) право вільної безпосередньої чи представницької участі в організаційно-управлінських діях відносно власної держави тощо [5].

В подальшому міжнародне правове фіксування основних прав і свобод будь-якої особи на участь у відносинах громадського управління отримали продовження у Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, яка прийнята Радою Європи та є окремим блоком міжнародних правових приписів (стандартів), що надають контрольні повноваження представникам громадськості щодо діяльності суб'єктів публічного адміністрування, зокрема «гарантує свободу об'єднання для захисту своїх інтересів» (п. 1, ст. 11) [6].

На наше переконання, прийняття Конвенції про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступі до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Орхуська Конвенція) [7] ознаменувало нову сторінку залучення повноважних представників громадянськості демократичних країн Європейського континенту до здійснення процедур публічного адміністрування щодо основних складових економічної безпеки (енергетичної, продовольчої тощо), які у національному законодавстві знайшли своє комплексне закріплення лише у 2020 р. у Стратегії національної безпеки України. У п.70 зазначеного документу міститься пряма норма про те, що «громадський (публічний) контроль за діяльністю органів публічного адміністрування повинно реалізовувати сучасне громадянське суспільство [8].

Здійснене нами дослідження Орхуської Конвенції дозволяє зробити припущення про визначення цим міжнародним правовим документом (статті 7–8) повноважень громадськості щодо прийняття участі ряді важливих рішень щодо такого сектору економічної безпеки. Слід деталізувати, що нами ведеться мова щодо повноважень безпосередньої участі членів суспільства у розробці планів, програм політичних документів, нормативних актів, загальнообов'язкових юридичних актів [7].

Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи про публічно-приватне партнерство визначають більш активне залучення представників громадянської спільноти до реалізації заходів контрольної-наглядової роботи за діяльністю суб'єктів публічного управління (публічної адміністрації) за допомогою: 1) розширення можливостей публічно-приватної комунікації (органи державної влади та громадяни); 2) підтримання та заохочення місцевого громадського лідерства; 3) сприйняття органами публічної влади вимог і побажань представників громадянського суспільства з метою своєчасного та повного забезпечення їх потреб [9].

Здійснена коротка характеристика вищезазначених нормативних приписів визначає можливість акцентувати увагу на високому рівні важливості для подальшого розвитку контрольної складової у правовідносинах діяльності представників громадського суспільства у кожній країні-представнику сучасної цивілізованої, демократичної спільноти необхідності нормативно-правової фіксації алгоритму дій громадських об'єднань. Адже, такі представники активної частини громадянського суспільства є партнерами органів державної виконавчої влади у процесі реального забезпечення усіх сегментів національної безпеки України.

Прийняття КМРЄ у 2017 р. Керівних принципів щодо громадської участі у процесі прийняття політичних рішень слід визначити, на нашу думку, новим етапом у процедурі формування та закріплення міжнародних стандартів залучення громадян до процедури публічного адміністрування. У розділі 1 міжнародного документу, зокрема визначається «посилення та сприяння участі окремих представників громадянського суспільства до прийняття політичних рішень». Зазначені нами Керівні принципи... містять розділ V, в якому сформульовані загальні принципи долучення представників громадськості до відносин державного управління та адміністрування, які реалізується у таких формах як: діалог (спілкування), інформування, консультування, активне залучення [10].

Слід деталізувати, що у сучасному процесі публічно-приватного партнерства органів влади та громадянської спільноти, парадигма активного залучення полягає у тому, що на різних стадіях процедури прийняття рішень можливим вбачається застосування різних видів публічно-приватного партнерства. Зокрема, йде мова про виконання прийнятих рішень з врахуванням поглядів максимальної великої кількості громадян, здійснення моніторингу звітності суб'єктів публічної адміністрації тощо.

Проведені дослідження міжнародного та національного законодавства дають підстави зазначити про відсутність нормативно-правового закріплення конкретної універсальної ролі громадськості в протидії неправомірному заволодінню активами та

майном суб'єктів господарювання. Проте у нормативно-правовій системі закріплено кілька конкретних механізмів захисту: 1) подання скарг на порушення прав у сфері державної реєстрації; 2) звернення до суду; 3) оскарження реєстраційних дій та участь через громадський контроль і публічний тиск.

Деталізуємо викладені вище положення та зазначимо про те, що Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» від 15.05.2003 р. № 755-IV закріплює загальні права громадянина для оскарження рішення, дії або бездіяльності державного реєстратора до Міністерства юстиції України, його територіальних органів або до суду, надаючи також порядок подання та розгляду скарг [11].

Тобто, не маючи конкретних повноважень у сфері протидії неправомірному заволодінню активами та майном суб'єктів господарювання, громадяни можуть діяти як скаржники, заявники, представники або учасники громадських/експертних механізмів захисту прав. Проведені дослідження дають підстави до узагальнення, що наразі у практичному сенсі роль громадськості полягає в тому, щоб оперативно фіксувати порушення, запускати процедури оскарження та привертати увагу до незаконних дій. На наше переконання, до основних інструментів безпосередньої громадської протидії неправомірному захопленню активів та корпоративних прав належать: 1) скарга до Мін'юсту або його територіального органу щодо реєстраційної дії чи бездіяльності; 2) звернення до суду для захисту права власності або корпоративних прав; 3) використання представника для подання скарги; 4) звернення через професійні або громадські структури підтримки, які допомагають швидко реагувати на протиправні посягання у сфері економічних відносин.

Як приклад діяльності громадських об'єднань щодо протидії неправомірному заволодінню активами та корпоративними правами суб'єктів господарювання є діяльність Громадської організації «Антирейдерський Союз підприємців України», яка є єдиною в державі правозахисною організацією, яка створена фізичними особами-власниками підприємств, що зазнали рейдерської атаки. Основним напрямом діяльності такої організації є боротьба з рейдерством та захист інтересів своїх членів, у тому числі, захист їхньої власності. У структурі Антирейдерського союзу було створено кілька департаментів: правовий, інформаційно-аналітичний, департамент по зв'язках з правоохоронними органами тощо [12].

Як на новітні перспективи у царині досліджуваної проблематики, автором даного дослідження також звернута увага на зареєстровані у ВР України окремі законодавчі ініціативи депутатів (проекти законів). Нами визначено, що як «оновлену парадигму залучення активних представників громадськості до заходів протидії неправомірному заволодінню активами та майном суб'єктів господарювання» [14, с. 55] представлено представниками депутатського корпусу у відповідному проекті Закону України «Про правові та організаційні засади громадського контролю та громадського діалогу в Україні» № 5458. Даний проект містить організаційно-правові основи забезпечення громадянами своїх прав бути долученими до управлінської діяльності справами держави: закріплення сучасної парадигми проведення громадського діалогу в нашій державі [15].

Для активізації відносин розроблення сучасного законодавчого забезпечення реалізації заходів контролю з боку громадянської спільноти за діями суб'єктів публічної адміністрації в період дії правового режиму воєнного стану, нами вбачається доцільним звернути увагу в цілому проекту № 5458 та запропонувати його нормативно-правового удосконалення його ст. 4. «Принципи громадського контролю та громадського діалогу в Україні» шляхом її доповнення пунктами щодо участі представників громадськості протидії незаконному заволодінню активами та корпоративними правами суб'єктів

господарювання: 1) дозвіл на ознайомлення з міжнародними даними, що мають відношення до забезпечення економічної безпеки; 2) створення можливостей для проведення міжнародних зустрічей та обговорень економічної проблематики із громадськими об'єднаннями демократичних країн; 3) залучення для спільного вирішення проблематики міжнародних громадських експертів та представників європейських інститутів громадянського суспільства.

Висновки. Викладена вище багатоаспектна проблема ролі громадськості у протидії неправомірному заволодінню активами та корпоративними правами суб'єктів господарювання не знайшла свого належного закріплення у вітчизняному законодавстві. Тому у даному дослідженні, шляхом здійснення аналізу та систематизації міжнародних та національних нормативно-правових актів за проблематикою дослідження, робиться перший крок на шляху доктринального пізнання, закріплення та ознайомлення наукової спільноти, а також громадян, із сучасною правовою основою приватно-публічного партнерства як контрольно-наглядових повноважень активної когорти громадян за діями публічної влади у царині протидії неправомірному заволодінню активами та корпоративними правами суб'єкта господарювання періоду війни. Наразі громадськість може непрямо впливати на зазначену протидію через публічність, моніторинг, участь у консультаційних або антикризових форматах. Саме тому в законодавчій площині доцільно здійснити посилення ролі громадськості на співпрацю з органами публічної влади з урахуванням міжнародного правового досвіду забезпечення економічної безпеки України.

Список використаних джерел:

1. Лопатка К.А., Шаранова Ю.Г. Економічна безпека як економічна категорія: огляд наукових публікацій. *Економічний простір*. 2019. № 148. С. 5–18.
2. Сергієнко В.В., Пешкова А.С. Правове забезпечення безпеки суб'єктів господарської діяльності в Україні: навчальний посібник. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. 140 с.
3. Курило В.І., Мушенко В.В. Адміністративно-правові засади реалізації проектів повоєнного відновлення України. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: «Юридичні науки». 2025. № 1 (83). С. 18–24.
4. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
5. Положення про Офіс протидії рейдерству Міністерства юстиції України: Наказ Міністерства юстиції України від 06.11.2020 р. № 3865/5.
6. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 р. № 995_015. *Голос України*. 2008. № 236.
7. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. *Голос України*. 2001. № 3.
8. Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступі до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Орхуська конвенція). *Офіційний вісник України*. 2010. № 33. С. 12.
9. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України». № 392/2020. *Урядовий кур'єр*. 2020. № 179.
10. Рекомендація Комітету міністрів Ради Європи «Про участь громадян у місцевому публічному житті» від 06.12.2001. № Rec(2001)19.
11. Керівні принципи щодо громадської участі у процесі прийняття політичних рішень. Комітет Міністрів Ради Європи. CM (2017) 83-final від 27.09.2017. URL:

<https://rm.coe.int/guidelines-on-civil-participation-in-political-decision-making/168076e135>

12. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003 р. № 755-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 31. Ст. 263.

13. Офіційний веб-портал «Антирейдерський Союз підприємців України». URL: <http://antiraider.ua/>

14. Мушенко В.В. Громадський нагляд за діяльністю державних органів у сфері забезпечення національної безпеки. *Національна безпека: право та економіка*. 2024. № 1 (1). С. 52–60.

15. Про правові та організаційні засади громадського контролю та громадського діалогу в Україні: Проект Закону України від 30.04.2021 № 5458. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/26508>

References

1. Lopatka, K. A., & Sharanova, Yu. H. (2019). *Ekonomichna bezpeka yak ekonomichna katehoriia: ohliad naukovykh publikatsii* [Economic security as an economic category: a review of scientific publications]. *Ekonomichnyi prostir*, 148, 5–18.

2. Serhienko, V. V., & Peshkova, A. S. (2016). *Pravove zabezpechennia bezpeky subiektiv hospodarskoi diialnosti v Ukraini* [Legal support for the security of business entities in Ukraine]. Kharkiv: KhNEU im. S. Kuznetsia.

3. Kurylo, V. I., & Mushenok, V. V. (2025). *Administratyvno-pravovi zasady realizatsii proiektiv povoiennoho vidnovlennia Ukrainy* [Administrative and legal principles of implementation of post-war recovery projects in Ukraine]. *Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal «Internauka». Serii: «Yurydychni nauky»*, 1(83), 18–24.

4. Verkhovna Rada Ukrainy. (1996). *Konstytutsiia Ukrainy* [Constitution of Ukraine] [Law No. 254k/96-VR, June 28, 1996]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 30, Art. 141.

5. Ministerstvo yustytysii Ukrainy. (2020). *Polozhennia pro Ofis protydii reiderstvu Ministerstva yustytysii Ukrainy* [Regulations on the Anti-Raider Office of the Ministry of Justice of Ukraine] (Order No. 3865/5, November 6, 2020).

6. *Universalna deklaratsiia prav liudyny* [Universal Declaration of Human Rights]. (2008). *Holos Ukrainy*, 236.

7. *Konventsiia pro zakhyst prav liudyny i osnovopolozhnykh svobod* [Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms]. (2001). *Holos Ukrainy*, 3.

8. *Konventsiia pro dostup do informatsii, uchast hromadskosti v protsesi pryiniattia rishen ta dostupi do pravosuddia z pytan, shcho stosuutsia dovkillia* [Convention on Access to Information, Public Participation in Decision-making and Access to Justice in Environmental Matters]. (2010). *Ofitsiinyi visnyk Ukrainy*, 33, 12.

9. Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 14 veresnia 2020 roku «Pro Stratehiiu natsionalnoi bezpeky Ukrainy» [On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine dated September 14, 2020 “On the National Security Strategy of Ukraine”] (Decree No. 392/2020). (2020). *Uriadovyi kurier*, 179.

10. *Rekomendatsiia Komitetu ministriv Rady Yevropy «Pro uchast hromadian u mistsevomu publicnomu zhytti»* [Recommendation of the Committee of Ministers of the Council of Europe “On the participation of citizens in local public life”] (Rec(2001)19, December 6, 2001).

11. *Kerivni pryntsypy shchodo hromadskoi uchasti u protsesi pryiniattia politychnykh rishen* [Guidelines on civil participation in political decision making]. (2017). *Komitet Ministriv Rady Yevropy*. CM(2017)83-final. Retrieved from <https://rm.coe.int/guidelines-on-civil-participation-in-political-decision-making/168076e135>

12. *Pro derzhavnu reiestratsiiu yurydychnykh osib, fizychnykh osib-pidpryiemtsiv ta hromadskykh formuvan* [On State Registration of Legal Entities, Individual Entrepreneurs and Public Associations] (Law of Ukraine No. 755-IV, May 15, 2003). (2003). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 31, Art. 263.

13. Ofitsiyni veb-portal «*Antyreiderskyi Soiuz pidpryiemtsiv Ukrainy*» [Official web portal "Anti-Raider Union of Entrepreneurs of Ukraine"]. Retrieved from <http://antiraider.ua/>

14. Mushenok, V. V. (2024). *Hromadskyi nahliad za diialnistiu derzhavnykh orhaniv u sferi zabezpechennia natsionalnoi bezpeky* [Public oversight over the activities of state authorities in the field of ensuring national security]. *Natsionalna bezpeka: pravo ta ekonomika*, 1(1), 52–60.

15. *Pro pravovi ta orhanizatsiini zasady hromadskoho kontroliu ta hromadskoho dialohu v Ukraini* [On legal and organizational principles of public control and public dialogue in Ukraine] (Draft Law of Ukraine No. 5458, April 30, 2021). Retrieved from <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/26508>

List of sources used:

1. Lopatka K.A., Sharanova Y.G. Economic security as an economic category: a review of scientific publications. *Economic space*. 2019. No. 148. P. 5–18.

2. Sergienko V.V., Peshkova A.S. Legal security of economic entities in Ukraine: a textbook. Kharkiv: KhNEU named after S. Kuznets, 2016. 140 p.

3. Kurylo V.I., Mushenok V.V. Administrative and legal principles of implementing post-war reconstruction projects in Ukraine. *International scientific journal "Internauka". Series: "Legal Sciences"*. 2025. No. 1 (83). P. 18–24.

4. Constitution of Ukraine: Law of Ukraine dated 06/28/1996 No. 254k/96-VR. *Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*. 1996. No. 30. Art. 141.

5. Regulations on the Office for Countering Raids of the Ministry of Justice of Ukraine: Order of the Ministry of Justice of Ukraine dated 06.11.2020 No. 3865/5.

6. Universal Declaration of Human Rights dated 10.12.1948 No. 995_015. *Voice of Ukraine*. 2008 No. 236.

7. Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms dated 04.11.1950 *Voice of Ukraine*. 2001 No. 3.

8. Convention on Access to Information, Public Participation in Decision-Making and Access to Justice in Environmental Matters (Aarhus Convention). *Official Gazette of Ukraine*. 2010. No. 33. P. 12.

9. On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine of September 14, 2020 "On the National Security Strategy of Ukraine". No. 392/2020. *Government Courier*. 2020. No. 179.

10. Recommendation of the Committee of Ministers of the Council of Europe "On the participation of citizens in local public life" of 06.12.2001. No. Rec(2001)19.

11. Guidelines on public participation in political decision-making. Committee of Ministers of the Council of Europe. CM (2017) 83-final of 27.09.2017. URL: <https://rm.coe.int/guidelines-on-civil-participation-in-political-decision-making/168076e135>

12. On the state registration of legal entities, individual entrepreneurs and public formations: Law of Ukraine dated 15.05.2003 No. 755-IV. *Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*. 2003. No. 31. Art. 263.

13. Official web portal "Anti-Raider Union of Entrepreneurs of Ukraine". URL: <http://antiraider.ua/>

14. Mushenok V.V. Public oversight of the activities of state bodies in the field of ensuring national security. *National Security: Law and Economics*. 2024. No. 1 (1). P. 52–60.

15. On the legal and organizational principles of public control and public dialogue in Ukraine: Draft Law of Ukraine dated 30.04.2021 No. 5458. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/26508>

References

1. Lopatka, K. A., & Sharanova, Yu. H. (2019). Ekonomichna bezpeka yak ekonomichna katehoriia: ohliad naukovykh publikatsii [Economic security as an economic category: a review of scientific publications]. *Ekonomichnyi prostir*, 148, 5–18.
2. Serhiienko, V. V., & Peshkova, A. S. (2016). Pravove zabezpechennia bezpeky subiektiv hospodarskoi diialnosti v Ukraini [Legal support for the security of business entities in Ukraine]. Kharkiv: KhNEU im. S. Kuznetsia.
3. Kurylo, V. I., & Mushenok, V. V. (2025). Administratyvno-pravovi zasady realizatsii proiektiv povoiennoho vidnovlennia Ukrainy [Administrative and legal principles of implementation of post-war recovery projects in Ukraine]. *Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal «Internauka»*. Seriiia: «Yurydychni nauky», 1(83), 18–24.
4. Verkhovna Rada of Ukraine. (1996). Konstytutsiia Ukrainy [Constitution of Ukraine] (Law No. 254k/96-VR, June 28, 1996). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 30, Art. 141.
5. Ministerstvo yustytsii Ukrainy. (2020). Regulations on the Anti-Raider Office of the Ministry of Justice of Ukraine (Order No. 3865/5, November 6, 2020).
6. Universal Declaration of Human Rights. (2008). *Holos Ukrainy*, 236.
7. Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. (2001). *Holos Ukrainy*, 3.
8. Convention on Access to Information, Public Participation in Decision-making and Access to Justice in Environmental Matters. (2010). *Official Gazette of Ukraine*, 33, 12.
9. On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine dated September 14, 2020 “On the National Security Strategy of Ukraine” (Decree No. 392/2020). (2020). *Uriadovi kurier*, 179.
10. Recommendation of the Committee of Ministers of the Council of Europe “On the participation of citizens in local public life” (Rec(2001)19, December 6, 2001).
11. Guidelines on civil participation in political decision-making [Guidelines on civil participation in political decision-making]. (2017). K